

A Márciusi Front mai szemmel*

A népi mozgalom politikai programja a Márciusi Front idején fogalmazódott meg. Történeti előzményei, okai a következők:

Az első világháború után a függetlenné vált, de megcsonkított Magyarország utat tévesztett. Miközben vesztes szövetségeseink – osztrákok, németek, törökök – az elszenvedett vereségeiket követően megújították társadalmi-politikai berendezkedésüket, megteremtve első köztársaságaikat, Magyarországon a szélsőbaloldali erők a kommunisták vezetésével megdöntötték az 1918. november 16-án kikiáltott első köztársaságot, és létrehozták a vörösterorra alapozott proletárdiktatúrát, ami viszont kiprovokálta a fehérterrorral győzedelmeskedő ellenforradalmat. E két egymást váltó terror következtében végzetesen kiéleződtek a magyar társadalom addig is meglévő belső ellentétei. Mindezek után az ellenforradalmi rendszer képtelen volt visszatérni a korszerű parlamentáris demokráciát jelentő köztársasághoz, amit tudatosan összemosott a kommunisták által létrehozott tanácsköztársasággal. Ennek következtében nemcsak a kommunistákat üldözte, de az azokkal szemben álló nemzeti demokrata, polgári demokrata és szociáldemokrata irányzatok vezetői is emigrációba kényszerültek.

A hatalomra jutott ellenforradalmi konzervativizmus mind kül-, mind belpolitikai szempontból tévutat jelentett. A magyarságot ért súlyos nemzeti sérelmeket ugyanis az ellenséggé vált győztes szomszédainkkal való ellenségeskedéssel nem lehetett csökkenteni, csak újabb tragédiákkal tetézni. A belpolitikában pedig az ellenforradalomban született rendszer képtelen volt arra, hogy reformkonzervatív váljon, és hozzákezdjen a legsúlyosabb belső ellentétek csökkentéséhez, mindenekelőtt a választójog és a földkérdés korszerű rendezéséhez.

Kevesen tudják, hogy az 1910-ben hatályos és 1913-ban módosított választójogi törvények rosszabbak voltak az 1848-ban megalkotottnál. Akkor ugyanis a népesség 7,2%-ának volt választójoga, ami megfelelt a korabeli európai átlagnak. Ez utóbbi azonban az 1910-es évekre több európai országban 20% körülire

SALAMON KONRÁD (1941) történész, főiskolai tanár.

* Elhangzott a Magyar sors – parasztsors című konferencián Budapesten, az Uránia Filmszínházban, 2014. szeptember 19-én.

emelkedett, nálunk viszont 6,4, illetve 6,8%-ra csökkent. E tények miatt volt oly heves az ellenzék választójogért folytatott küzdelme.

Hasonló volt a helyzet a földkérdést illetően is. 1849 után a Habsburg-ellenforradalom nem semmisítette meg a jobbágyfelszabadításról alkotott törvényt, de megnyirbálta. Azaz a felszabadított jobbágyok egyharmadnyival kevesebb földet kaptak, mint amennyit a Bartthyány-kormány tervezett paraszti tulajdonba adni. Mivel az így keletkezett földéhségnek a XIX. sz. végi kiéleződésétől kezdve a konzervatív kormányok elutasítottak minden földreformtörekvést, ez a kérdés is elmérgesedett.

Az első köztársaság kormányzata – megalkotva a szükséges törvényeket – hozzálátott az említett két kérdéskör rendezéséhez. 1919. április 13-ára kiírta a nemzetgyűlési választást, amelyen minden párt indulhatott volna. Február 23-án pedig megkezdődött a földosztás s ezzel együtt az új birtokosoknak – gazdálkodásukat segitendő – „termelői szövetségekbe” való szervezése.

A kommün diktatúrája azonban ezeket a kezdeményezéseket csirájukban elfojtotta, az ellenforradalmi rendszer pedig a tanácsköztársaság rendelkezéseivel együtt megsemmisítette a köztársaság minden rendelkezését, beleírta a választójoggal és a földreformmal kapcsolatosakat is. Ez utóbbiért nevezzük a két világháború közti rendszert ellenforradalminak, nem pedig a kommün felszámolása miatt.

Bár az 1920 januárjában rendezett nemzetgyűlési választáson a Békekonferencia nyomására a lakosság közel 40%-a részt vehetett, de az 1922-es választásra ezt az arányt már sikerült 29%-ra csökkenteni, kiegészítve azzal, hogy a választói körzetek kétharmadában visszaállították a nyílt szavazást, ami eleve biztosította a kormánypárti jelöltek győzelmét. Hasonlóképpen jelentéktelenné silányították a kényszerűségből végrehajtott földreformot is.

Az ellenforradalmi konzervativizmus Szekfű Gyula által neobarokk társadalomnak nevezett anakronisztikus rendszere külsőségeiben erőteljesen képviselte a nemzeti gondolatot, de a szabadságjogok és a szociális igazságosság iránt nem volt kellőképp érzékeny. Ez utóbbi kettőt tehát továbbra is csak a baloldali ellenzék programjai tartalmazták, amelyek viszont a nemzeti gondolattal álltak hadilábon.

Ezt a politikai kettéosztottságot haladta meg az 1930-as évek közepén országosan ismertté vált népi-falukutató mozgalom, mely tisztában volt azzal, hogy a magyar társadalom előtt álló szükséges korszerűsítéseket csak a nemzeti eszmények és hagyományok figyelembevételével lehet sikeresen megvalósítani. Ugyanakkor arra is figyelmeztettek, hogy a nemzet megmentésének egyik legfontosabb feladata a nyomorgó magyar milliók életkörülményeinek minél gyorsabb megjavítása. Azaz a reformok kérdése és a szociális kérdés egyben nemzeti kérdés is. Ezt egyébként Magyarországon a Dózsa-féle parasztháború óta illetet volna érteni.

A népiek tehát – a reformkorhoz hasonlóan – feladatul tűzték ki „haza és haladás” jelszavainak együttes megvalósítását. Ezzel túlléptek a hagyományos paraszti politizáláson, továbbá a jobb-, illetve baloldal addig hangoztatott egyoldalú elképzelésein. Egy olyan nemzeti demokrata programot alapoztak meg,

amely egyesítette magában mindkét oldal maradandó értékeit, mindenekelőtt a nemzeti eszmények és hagyományos tiszteletét és a szerves fejlődés gondolatát, valamint az emberi és polgári szabadságjogok maradéktalan érvényesülésének és a társadalmi igazságosságra való törekvésnek az eszményét.

A sokat emlegetett népi-urbánus ellentéttel kapcsolatban pedig azt kell látni, hogy az urbánusok egy radikális alapú modernizációs elméletet képviseltek, amely hajlamos volt a nemzeti gondolattól való idegenkedésre. A népiek viszont egy a korabeli magyar viszonyoknak megfelelő konzervatív modernizációs elképzelést dolgoztak ki, amelynek természetes alkotóeleme a nemzeti gondolat.

Az 1937. március 15-én zászlót bontó Márciusi Front 12 pontja, majd az ezzel kapcsolatos nyilatkozatok, továbbá a 12 pont 1938. márciusi kibővített újrafogalmazása egyértelművé tették, hogy itt egy olyan konzervatív reformprogramról van szó, amely a céljai érdekében átmenetileg radikális módszereket is hajlandó vállalni. Ez utóbbi az adott politikai körülmények között teljesen érhető volt.

A meghirdetett programok első pontjai az ország demokratikus átalakítását, a szabadságjogok maradéktalan érvényesülését követelték, azt is egyértelművé téve, hogy demokrácián az önkormányzati demokráciát értik.

A földreformot az 500 kat. holdon felüli birtokok kisajátításával és az új tulajdonosok szövetkezetekbe szervezésével tartották megvalósíthatónak.

Követelték továbbá a nagytőke hatalmának letörését és a nagyipari termelésnek a munkásság igényei szerint való átszervezését, példának ajánlva a kisipari szövetkezést. A népiek szerint a mezőgazdaságban és az iparban a szövetkezetek mint gazdasági önkormányzatok tevékenykedtek volna.

Hangsúlyozottan követelték a népi gyökerű egyetemes magyar nemzetnevelést, illetve az ebből táplálkozó magyar szellemi élet felszabadítását a korszerűtlen úri szemlélet és az illetéktelen idegen kultúrhatás alól.

Végül a magyar revízió követelése kapcsán a Duna-völgyi népek együttműködésének gondolatát hirdették meg, gyökeresen ellentmondva ezzel az ellenforradalmi rendszer külpolitikájának. A népiek is tisztában voltak a szomszéd országok magyarelles politikájával és az azokban szított magyargyűlölettel, de azt is tudták, hogy csak a szót értésre való törekvés lehet az egyetlen út, ami nem vezet újabb súlyos veszteségekkel járó magyar tragédiákhoz.

Ez a haza és haladás eszményét együttesen megvalósító nemzeti reformprogram, amely a Nemzeti Parasztpárt és a Független Kisgazdapárt politikájának is az alapját jelentette, a különböző politikai irányzatok kölcsönös jóindulata esetén hozzájárulhatott volna a magyar társadalom megosztottságának csökkentéséhez. A jobb-, illetve baloldali irányzatok azonban elutasították a népi gondolatot.

Mindezek után sajnálatos, hogy a népi gondolatot nemcsak a két világháború közti ellenforradalmi konzervativizmus, majd a második világháború utáni kommunista uralom fogadta ellenségesen, de a kommunista rendszer bukása utáni politikai irányzatok sem tudnak mit kezdeni vele. Ez pedig azért tragikus, mert egy korszerű, nemzeti demokrata politikát nem lehet kialakítani a népi mozgalom alapjainak, Németh László, Illyés Gyula, Bibó István és társai gondolatainak győzelembevételével, sőt semmibe vételével.